

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра обліку і оподаткування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Облік і калькулювання витрат за
видами економічної діяльності**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Освітня програма Облік і оподаткування

Спеціальність D1 Облік і оподаткування

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Затверджено на засіданні кафедри обліку і оподаткування,
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Облік і калькулювання за видами економічної діяльності
Викладач (-і)	Сас Людмила Степанівна, д.е.н., проф. кафедри обліку і оподаткування
Контактний телефон викладача	+38(097)1798462
Е-mail викладача	liudmyla.sas@cnu.edu.ua
Формат Дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4105
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій https://koia.pnu.edu.ua/hrafik-provedennia-konsultatsij/
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна присвячена вивченню теоретичних засад і практичних аспектів формування та обліку витрат з урахуванням галузевої специфіки (промисловість, сільське господарство, транспорт, будівництво). Розуміння варіативності методів калькулювання й вміння адаптувати облікову політику підприємства до вимог законодавства та потреб менеджменту є ключовим чинником ефективного управління сучасним бізнесом. Програма курсу охоплює повний цикл облікового процесу – від документування первинних витрат і розробки норм до складання підсумкових калькуляцій та обґрунтування ціни реалізації. Вивчення дисципліни дозволяє сформувати практичні навички розподілу непрямих витрат, оцінки незавершеного виробництва та аналізу рентабельності окремих видів продукції чи послуг. Отримані знання створюють надійну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень та забезпечення високої конкурентоспроможності підприємства.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета дисципліни – сформувати систему знань та набути практичних навичок з організації обліку витрат і методики калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у різних сферах бізнесу для прийняття ефективних управлінських рішень.</p> <p>Цілі курсу: вивчити нормативно-правову базу регулювання обліку витрат; засвоїти класифікацію витрат та особливості їхнього групування за статтями й елементами; вивчити методики розподілу непрямих (загальновиробничих) витрат; оволодіти технікою складання планових та звітних калькуляцій; з'ясувати особливості обліку та калькулювання витрат в агросекторі, будівництві та на транспорті; набути навичок оцінки незавершеного виробництва та розрахунку ціни продукції.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><i>Компетентності:</i></p> <p>Вміння відображати інформацію про витрати у системі бухгалтерського обліку.</p> <p>Вміння аналізувати структуру собівартості, обирати та обґрунтовувати методи обліку і калькулювання залежно від особливостей виробництва.</p> <p>Здатність застосовувати положення національних стандартів та галузевих методичних рекомендацій при формуванні собівартості.</p> <p>Здатність формувати інформаційну базу для ціноутворення та аналізу рентабельності окремих видів продукції.</p>	

Програмні результати навчання:

Ідентифікувати та класифікувати витрати підприємства за різними ознаками для потреб фінансового й управлінського обліку.

Обґрунтовувати й застосовувати варіативні методики обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), враховуючи галузеву специфіку, технологічні особливості виробництва та потреби системи управління підприємством.

Здійснювати розподіл загальновиробничих витрат між об'єктами калькулювання згідно з обраною базою розподілу.

Складати планові та звітні калькуляції, розраховуючи виробничу та повну собівартість.

Визначати вартість незавершеного виробництва та обґрунтовувати ціну реалізації продукції.

Формувати внутрішню звітність для потреб керівництва підприємства.

5. Організація навчання

Обсяг курсу – 90 год.

Вид заняття		Загальна кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Лекції		16	6
Практичні		14	4
самостійна робота		60	80

Ознаки курсу			
Семест р	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Статус дисципліни
I	D1 Облік і оподаткування	Другий	Вибіркова

Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план	Кількість годин (денна форма навчання/заочна форма навчання)		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота студента
Тема 1. Облік та калькулювання витрат: сутність, методи, нормативне регулювання 1.1. Сутність витрат у бухгалтерському обліку 1.2. Система нормативного регулювання та документального оформлення витрат 1.3. Методи розробки норм витрат матеріалів 1.4. Методика та організаційна послідовність калькулювання витрат	2/-	2/-	8/8
Тема 2. Виробнича собівартість промислової продукції: формування та особливості відображення в обліку 2.1. Виробнича собівартість промислової продукції та мета її розрахунку 2.2. Класифікація витрат 2.3. Групування витрат за економічними елементами 2.4. Визнання витрат та групування витрат виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) за статтями калькуляції	4/2	2/2	12/16
Тема 3. Калькулювання витрат виробництва промислових підприємств 3.1. Складання планової (нормативної) калькуляції 3.2. Методи обліку витрат і калькулювання виробничої собівартості продукції 3.3. Облік у допоміжних (підсобних) виробництвах, цехах 3.4. Облік незавершеного виробництва	2/2	2/-	8/10
Тема 4. Зведений облік та звітна калькуляція витрат виробництва промислових підприємств 4.1. Зведений облік витрат на виробництво і складання звітної калькуляції собівартості продукції 4.2. Витрати, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) 4.3. Визначення ціни та рентабельності виробництва продукції	2/-	2/-	8/8
Тема 5. Облік та калькулювання витрат виробництва сільськогосподарських підприємств 5.1. Формування собівартості сільськогосподарської продукції 5.2. Групування витрат за економічними елементами, об'єктами та статтями 5.3. Облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції	2/-	2/-	8/12

Тема 6. Облік та калькулювання собівартості послуг. Формування собівартості транспортних перевезень 6.1. Особливості формування собівартості послуг 6.2. Собівартість перевезень та класифікація відповідних витрат 6.3. Групування витрат за статтями калькуляції 6.4. Методи обліку і калькулювання собівартості перевезень 6.5. Особливості калькулювання собівартості на залізничному транспорті	2/2	2/2	8/12
Тема 7. Облік та калькулювання собівартості будівельно-монтажних робіт 7.1. Особливості формування собівартості проектних і будівельно-монтажних робіт 7.2. Групування витрат за статтями калькуляції 7.3. Методи обліку і калькулювання собівартості будівельно-монтажних робіт	2/-	2/-	8/12
Разом	16/6	14/4	60/80

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система оцінювання знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. Поточний контроль здійснюється під час проведення аудиторних занять і має на меті перевірку знань здобувачів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості (усні відповіді, доповіді, дискусії, розв'язування практичних ситуацій (задач), тестування, контрольна робота.</p> <p>Оцінки отримані здобувачами, виставляються в електронні академічні журнали в 100 бальній шкалі.</p> <p>Накопичення балів студентом під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поточне оцінювання – 90 балів; – самостійна робота – 10 балів. <p>Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається наростаючим підсумком як сума оцінок за поточне оцінювання та самостійну роботу відповідно до їх розподілу у електронному журналі. Підсумкова залікова оцінка виставляється на останньому практичному занятті.</p> <p>До залікової відомості виставляється підсумкова оцінка за стобальною шкалою та шкалою ECTS:</p> <p>Зараховано – “відмінно” (90-100 балів) – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв'язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>Зараховано – “добре” (70-89 балів) – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності у розв'язках;</p> <p>Зараховано – “задовільно” (50-69 балів) – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки;</p>
---	---

	<p>Незараховано (менше 50 балів) – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p> <p>Отримання додаткових балів з дисципліни можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Також за рішенням кафедри обліку і оподаткування здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. «Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», URL: https://surl.li/wmmuhb; “Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника” URL: https://surl.li/dxovqb).</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Студенти виконують контрольні роботи, головна мета яких – перевірка ступеня засвоєння теоретичних положень курсу (студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу у формі домашньої контрольної роботи та захищають під час останнього практичного заняття). У разі відсутності здобувача при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного практичного заняття.</p>
Практичні заняття	<p>Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає поточний контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.</p>
Самостійна робота	<p>Загальний обсяг годин самостійної роботи студента, що відводиться на вивчення дисципліни “Облік і калькулювання витрат за видами економічної діяльності” складає 60 год. для денної форми навчання та 80 год. для заочної. Студентам пропонується виконання завдань, що розміщені у Системі дистанційного навчання Карпатського національного університету імені Василя Стефаника https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4105</p> <p>Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем вищої освіти у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.</p> <p>Оцінювання самостійної роботи проводиться за окремим розкладом під час тижнів контролю за самостійною роботою. Оцінки, отримані здобувачами вищої освіти вносяться до журналу занять навчальної групи та враховуються при визначенні підсумкової оцінки (рейтингу) з навчальної дисципліни.</p>
Методи навчання	<p>Наочні методи навчання – ґрунтуються на візуальному сприйнятті інформації для полегшення вивчення навчального матеріалу (використання ілюстрацій, графіків, схем, мультимедійних матеріалів (презентації, відео).</p> <p>Інтерактивні методи навчання – ґрунтуються на принципі зворотного зв'язку, коли здобувач освіти отримує відповіді, зауваження та поради щодо певної проблематики від викладача чи однокласників; коли здобувачі освіти взаємодіють між собою, а викладач виступає координатором та наставником, а також стежить за дотриманням навчальних та етичних норм (відповіді на запитання та опитування думок здобувачів освіти, кейс-стаді тощо).</p> <p>Практичні методи навчання - передбачають виконання задач та вправ, які спрямовані на розвиток навичок і практичного застосування знань.</p> <p>Інноваційні методи навчання – поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Серед інноваційних методів навчання використовуються:</p>

	компетентісний метод, використання інформаційно-комунікаційних технологій та діджитал-інструментів. Зокрема інструменти Google. Методи дистанційного навчання – ґрунтуються на використанні інформаційних технологій, в т.ч. університетської системи дистанційного навчання (https://d-learn.pnu.edu.ua), платформи для організації відеоконференцій: Zoom Video Communications.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни, якщо він виконав усі види робіт, передбачені силабусом.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік. Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається наростаючим підсумком як сума оцінок за поточне оцінювання та самостійну роботу.

7. Політика курсу

Письмові роботи: студент повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю, а для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання у визначений період згідно розкладу.

Здобувачам вищої освіти, які не отримали оцінку за підсумковий семестровий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається «Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>). Списування під час виконання завдань заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання онлайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Вживати їжу та напої під час занять в аудиторії забороняється (крім води або за медичними показаннями).

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (на 20% менше).

У студентів є можливість отримати додаткові бали пройшовши онлайн курси на навчальних платформах Prometheus, Coursera (чи інших рекомендованих кафедрою обліку і оподаткування: URL: <https://koia.pnu.edu.ua/platformy-dlia-neformalnoi-osvity/>). Слід враховувати, що приймаються сертифікати, які розширюють чи поглиблюють знання з дисципліни. Попередньо студент повинен погодити коректність обраного курсу (написавши лист на електронну адресу: liudmyla.sas@cnu.edu.ua). Результати неформальної освіти визнаються згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://surl.li/xpiocw>).

При використанні технологій штучного інтелекту студенти повинні дотримуватись «Рекомендацій щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти» (URL: <https://surl.li/zntjjk>).

8. Рекомендована література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” (зі змінами і доповненнями) від 16.07.99 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості; затв. наказом М-ва промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. Київ : ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2007. 305 с.
6. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджені наказом Держбуду України від №573 від 31.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0573738-10#Text>
7. Методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
8. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 05.02.2001 р. № 65). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/118493_118493
9. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України №145 від 22.05.2002. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/92425_92425
10. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <http://search.ligazakon.ua>
11. Гуцаленко Л.В. Управлінський облік: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 371 с.
12. Краєвський В.М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2021. 387 с.
13. Сторожук Т.М. Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: монографія. Університет державної фіскальної служби України, Кафедра бухгалтерського обліку. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 255 с.
14. Голов, С. Управлінський облік: підручник К. : ЦУЛ, 2023. 532 с.
15. Управлінський аналіз бізнесу за видами економічної діяльності: навч.посіб. К. : ЦУЛ, 2024. 586 с.
16. Брадул, О. М. Управлінський облік: навч.-практ.посібник 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Кондор, 2025. 352 с.
17. Kuzmin T., Leshchuk H., Savkiv U., Sas L. Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University. Vol. 11 No. 4 (2024). p. 51-58. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/8661/8778>
18. Матковський П.Є., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Розроблення інформаційної та обліково-аналітичної платформи для сільськогосподарських виробників і споживачів. Інтелект XXI. 2021. №6. С. 51-55. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-6.9>
19. Матковський П.Є., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Розроблення облікової та інформаційної платформи для консалтингу діяльності суб’єктів господарювання аграрного сектору економіки

у системі контролінгу. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2021. №20. С. 56-60. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.20.2021.252842>

20. Матковський П.Є., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Формування електронних логістичних маршрутів доставки сільськогосподарської продукції від виробника до споживача у системі бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. *Держава і регіон. Серія: Економіка та підприємництво*, 2022, № 1 (124). С. 37-40. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-5>.

21. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Том 1. Вип 20. 2024. С. 363-371. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.363-371>.

22. Згалат-Лозинська, Л., & Лич, В. (2022). Актуальні проблеми стратегічного управлінського обліку витрат в системі інноваційного розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-72>

23. Єрем'ян О., Ярошенко А. Методичні аспекти обліку витрат і калькулювання собівартості іт-послуг. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 81. № 2. С 26-35. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.026

24. Лега О. В., Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Сіренко О. В., Яловега Л. В. Облік витрат та калькулювання собівартості допоміжних виробництв у сільському господарстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 40–47. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.40

25. Lagovska O., Loskorikh G., Stoika N. et al. Method of structuring business model and mathematical model of DSS of IT companies. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. № 2 (33). С. 306–313. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i33.206959>

Періодичні видання:

1. Професійна газета “Все про бухгалтерський облік” (читальний зал бібліотеки університету)
2. Сайти професійних та громадських організацій: Сайт АІСПА-СІМА: <https://www.aicpa-cima.com/home>, PWC <https://www.pwc.com/ua/uk.html> , BDO <https://www.bdo.ua/uk-ua/home-2>

Викладач

Сас Л.С.